Woordje van de eerste voorzitter van het arbeidshof te Brussel naar aanleiding van de plechtige openingszitting op 2 september 2026

1.

U hebt het zonet gehoord: het voorbije gerechtelijk jaar was voor het arbeidshof te Brussel een goed jaar: we zijn erin geslaagd - mede ook door de onderlinge solidariteit die alle arbeidshoven ten aanzien van elkaar betonen - om een deel van de gerechtelijke achterstand weg te werken.

Het volgende gerechtelijk jaar kondigt zich veel moeilijker aan. Heel binnenkort zal het arbeidshof echter 2 griffiers en een eerste voorzitter missen. Hopelijk komt er spoedig vervanging, maar de plaatsen werden nog niet opengesteld. Het mandaat van eerste voorzitter werd een eerste keer gepubliceerd, maar er werd niemand voorgedragen door de HRJ. Het is wachten op een tweede publicatie. De plaatsen kunnen dus niet ingevuld worden vóór het vertrek van 2 griffiers op 1 november 2026 en van mijzelf op 1 december 2026.

Maar dit probleem, gekaderd binnen het geheel van Justitie is maar een klein probleem dat wel een oplossing zal vinden, zij het dan laattijdig.

2.

Ik vertrek dus op 1 december 2026. Tijd om even terug te blikken en vooruit te kijken.

Ik trad in dienst van Justitie op 1 oktober 1993 als kersvers gerechtelijk stagiair, na de allereerste examens die voor de magistratuur werden georganiseerd. Het waren andere tijden.

Hoewel advocatenkantoren al enkele jaren uitgerust waren met computers, was nog geen enkele PC aanwezig in het gerechtsgebouw. Adviezen en vonnissen werden nog met de hand uitgeschreven en getypt door typistes. Oproepingen werden nog met een balpen geschreven en carbonpapier tussen de verschillende vellen papier zorgden voor meerdere exemplaren.

Brieven werden per post verstuurd, pas een week later verwachtte je antwoord.

Wat een verschil met de huidige e-mails waarop men binnen het kwartier respons wil.

Vrouwen vormden bij justitie nog een kleine minderheid en in sommige geledingen werd ook hun komst angstvallig tegemoet gezien. Zo kon het nog dat een adviescommissie besloot dat *“de kandidate een echtgenoot heeft en 3 jonge kinderen waarvoor het niet van een leien dakje zal lopen om een regeling te vinden”* zodat ondanks de professionele kwaliteiten de benoeming in plaats X niet aangewezen was. Een hoger beroep gestoeld op de ongelijke behandeling van vrouwen en mannen kon nog aanleiding geven tot de uitspraak: *“de argumenten zijn theoretisch en wegen niet op tegen de concrete werkelijkheid”*.

Ik zei het al, het waren andere tijden. 33 jaar later is deze onzin gelukkig ondenkbaar. We stellen vast dat de instroom van vrouwen hoger is dan die van mannen en dat er talrijke vrouwelijke korpschefs zijn (en nu ook opnieuw een vrouwelijke stafhouder). We moeten er binnenkort voor waken dat er nog genoeg mannen hun weg naar de magistratuur vinden en dat er een grotere diversiteit is: een gezond evenwicht is immers te verkiezen.

In het post-Dutroux-tijdperk zijn destijds grote veranderingen doorgevoerd. De hoge raad voor de justitie werd opgericht in 2000 en heeft een bijzonder belangrijke rol vervuld voor het objectiveren en het depolitiseren van benoemingen.

In de eerste jaren van mijn loopbaan als magistraat werd echt een positieve energie ervaren. Justitie ging de goede kant op. De kwaliteit werd echt beter.

Ik vrees echter dat gelet op de vele besparingen over de laatste jaren een terugval is gebeurd.

3.

Heden bestaan er veel uitdagingen:

1) De beheersautonomie van hoven en rechtbanken:

   Reeds sedert 2014 staat dit in de steigers: de rechterlijke orde zou zijn eigen budget kunnen beheren. Het college van hoven en rechtbanken, het college van het openbaar ministerie en de entiteit Hof van Cassatie zou aldus over een budget beschikken. Ik was er een voorstander van.

   Maar wat zich heden ontwikkelt lijkt niet te voldoen. De budgetten die worden toegekend aan het college van de zetel zijn onvoldoende om de normale werking van hoven en rechtbanken te organiseren.

   Tekenend is dat kort na de ondertekening door het college van een overeenkomst met de minister er een geleidelijke (maar op zeer korte termijn: eindfase 2029) verhoging van de werkgeversbijdragen van een goede 5% naar 43 % voor statutairen wordt opgelegd voor nieuwe aanwervingen. Vermits alle magistraten en griffiers alléén als statutair kunnen worden aangesteld, is dit een financiële ramp. Je moet geen rekenwonder zijn om te zien dat het net overeengekomen budget totaal onvoldoende is. Bij het opstellen van vacatureplannen moet bijgevolg de miserie verdeeld worden in de plaats van te kunnen toekennen wat overeenkomstig de uitgevoerde werklastmeting nodig is.

Dat brengt natuurlijk ook spanningen mee in werkgroepen waarin men met overleg zou moeten komen tot een eerlijke verdeling van middelen.

Op deze manier is autonomie een vergiftigd geschenk. Beheersautonomie kan alléén als er voldoende middelen worden toegekend voor een behoorlijk functioneren.

2) De algemene onderfinanciering van justitie in brede zin: we moeten verder kijken dan onze neus lang is: de hele toestand van justitie belangt ons als magistraat aan:

Er bestaan op verschillende vlakken schrijnende situaties:

a. in jeugdhulp, waar men niet de geschikte opvang en begeleiding kan bieden

b. idem voor geïnterneerden die gewoon opgesloten blijven in overbevolkte gevangenissen waar zij niet thuishoren;

c. in gevangenissen: we kunnen het niet normaal vinden dat gevangenen in een meerpersoonscel zitten, op de grond slapen, met een toilet achter een gordijn vlak naast de eettafel. Dergelijke schendingen van art. 3 EVRM - dat bepaalt dat niemand mag onderworpen worden aan folteringen noch aan onmenselijke of vernederende behandelingen of straffen - leiden tot ontmenselijking, wat natuurlijk geen goed perspectief biedt voor de re-integratie in de maatschappij wat het uiteindelijke doel toch moet zijn. Op termijn is dit een gevaar voor elke burger. In dergelijke omstandigheden word je geen beter mens.

d. Asielzoekers, die legaal in België verblijven, belanden (soms mét kinderen) op straat door een structureel gebrek aan opvangplaatsen. Dit zorgt voor onveiligheid voor de asielzoekers maar ook voor de overige bevolking.

e. De Brusselse procureur des Konings die moet vaststellen dat ondanks zijn herhaalde oproep er geen geld en middelen worden gevonden om het drugsgeweld in de hoofdstad aan te pakken: sinds zijn vorige persconferentie een jaar geleden zijn er 150 schietpartijen en 22 explosies in Brussel geweest. Hij vraagt zelfs geen extra middelen, maar de bij wet toegekende middelen!

f. Bepaalde gerechtsgebouwen zijn onvoldoende beveiligd zodat het personeel er niet in veilige omstandigheden kan werken. Dat is ook het geval voor ons gerechtsgebouw hier aan de overzijde van het Poelaertplein. Ook daarvoor krijgen we geen gehoor. Ondanks talrijke incidenten, vergaderingen, meldingen in het werkingsverslag enz. gebeurt er niets. We blijven echter op de nagel kloppen. Bij een gebeurlijke ramp kan men niet zeggen dat men het niet wist.

g. …

Een grondige en doordachte herfinanciering van Justitie is nodig. Een mooie gevel aan het Brusselse gerechtsgebouw is natuurlijk prachtig, maar brengt niets bij om de toestand van justitie op te kalefateren noch om de burger de diensten te kunnen geven waar deze recht op heeft: kwaliteitsvol en binnen redelijke termijnen.

3) <u>De rechterlijke macht ligt onder vuur; de onafhankelijkheid is in gevaar</u>.
Het is een tendens die niet alleen bestaat in België maar die internationaal aanwezig is.

<u>Bij voorbeeld:</u>

- Dat er door de Verenigde Staten van Amerika sancties worden uitgesproken tegen autoriteiten van het internationaal strafhof moet ons allemaal ongerust maken.

  Verschillende Europese en internationale magistratennetwerken hebben een gezamenlijke verklaring opgesteld in reactie op de sancties van de Amerikaanse autoriteiten tegen het Hof. De onafhankelijkheid van het Internationaal Strafhof, zijn rechters, aanklagers en medewerkers verdient de steun van ons allen. **De rechtsstaat vereist dat internationale gerechtelijke instellingen hun opdracht vrij, onafhankelijk en zonder externe druk kunnen vervullen.**

Maar ook in België loert de bedreiging van de onafhankelijkheid van rechters: Dit illustreert zich het best aan de hand van enkele concrete en recente voorbeelden :

- een onderzoeksrechter die in een safehouse terecht komt naar aanleiding van een strafonderzoek,
- een Amerikaans ambassadeur die meent zich te moeten moeien met Antwerpse strafzaken,
- politici die zich op een populistische en opruiende manier uitlaten over rechters na een vonnis van de correctionele rechtbank in Namen die een persoon veroordeelde die het recht in eigen handen had genomen en zijn buurman zonder vorm van proces op sterven na dood heeft geklopt;
- Het door de Belgische Staat niet-naleven van vonnissen en daaropvolgende veroordelingen van België door internationale rechtbanken leveren hier gewoon nog meer stemmen op voor de betrokken politicus… Onze beleidsmakers schamen zich niet meer voor veroordelingen wegens schendingen van de Rechten van de Mens. Het lijkt wel een handelsmerk te worden.

Zo kunnen nog talrijke voorbeelden gegeven worden.

We kunnen er niet genoeg op hameren dat de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht een essentieel fundament vormt van de democratische rechtsstaat. Aantasting ervan raakt de

bescherming van onze vrijheden en onze veiligheid. We rekenen hiervoor uiteraard ook op de balies die een belangrijke rol hebben bij de bewaking van de rechtstaat en ik weet dat zij terzake hun rol ter harte nemen.

4.

<u>Magistraten hebben zélf een verantwoordelijkheid in het bewaken van hun onafhankelijkheid en hun onpartijdigheid:</u>

Wij werken niet voor de publieke opinie. Behagen staat niet in onze functiebeschrijving: we moeten zo goed mogelijk recht spreken, met als enige leidraad de wet in al zijn vormen.

We moeten streven naar vertrouwen van de burger in de rechtstaat, dat -zoals gekend- momenteel niet erg groot is. Er zijn dan ook in het verleden gigantische kemels geschoten bij voorbeeld bij het overhandigen door een magistraat - lid van de hoge raad voor de justitie - van examenvragen aan kandidaten. Dergelijke feiten worden gelukkig ook correct en streng behandeld door de tuchtoverheden.

Rechters moeten er zich van bewust zijn dat ze vertrouwen moeten verdienen en onafhankelijkheid en objectiviteit vertonen in alle aspecten van hun leven.

Wij werken ook niet voor de statistieken. Rechters moeten er bovenal voor waken kwaliteitsvol werk af te leveren dat vertrouwen inboezemt, dat burgers er toe brengt hun zaken aan een rechter voor te leggen waarvan zij weten dat deze ze zal behandelen met deskundigheid en ernst.

5.

Collega's,

Het arbeidshof Brussel beschikt over een talentvolle griffie en zeer goede magistraten. Ik hoop dat hier in de toekomst geen afbreuk aan zal worden gedaan, dat de expertise van griffie en magistraten gewaardeerd wordt en dat eventuele hervormingen zullen voorafgegaan worden door een onderzoek naar de doeltreffendheid ervan. Indien hervormingen geen verbetering inhouden, mogen ze niet doorgevoerd worden.

We moeten één front vormen om de grote uitdagingen aan te pakken.

Het is mijn wens dat u ook na mijn vertrek in goede verstandhouding en samenwerking verder vorm kunt geven aan een onafhankelijk arbeidshof, waarin op een objectieve en kwaliteitsvolle manier recht gesproken wordt.

Gaby Van den Bossche
Eerste voorzitter arbeidshof Brussel
2 september 2026